

Utegångsdjur utan ligghall, Nötkreatur

Instruktion för bedömning
i kontrollprogrammet

Innehållsförteckning

	Sida
1. Allmänt om kontrollprogrammet	3
1.1 Grundkrav	3
1.2 Anslutningsbesök	3
1.3 Genomförande av kontrollbesök	3
2. Bedömningar och dokumentation av besök	4
2.1 Bedömningsprotokoll	4
2.2 Resultatprotokoll	4
2.3 Bedömning på besättningsnivå	4
2.4 Återbesök	4
2.5 Uteslutning	5
3. Bedömning på djurgruppsnivå	5
3.1 Allmänt	5
3.2 Grunduppgifter	5
3.3 Djurbaserade parametrar	5
D1 Hårlöshet	6
D2 Hull	7
D3 Renhet	8
3.4 Resurs- och skötselbaserade parametrar	10
R1 Liggplatsens torrhet	11
R2 Liggplatsen renhet	11
R3 Markbeskaffenhet vid foderplats	12
R4 Vindskydd	12
R5 Hanteringsanläggning	14
R6 Anläggning för omhändertagande av djur	14
R7 Djur per hektar november-mars	14
R8 Avlusningsrutiner	15
R9 Tillvänjning	15
R10 Kalvar födda november-februari	16
3.5 Sambedömning av parametrarna djurens renhet, liggplatsens torrhet och liggplatsens renhet	16
3.6 Övrigt	16

1. Allmänt om kontrollprogrammet

Kontrollprogrammet syftar till att bedöma om förutsättningarna i besättningen är tillräckligt goda för att hålla nötkreaturen utan tillgång till ligghall vintertid och att dessa goda förutsättningar kan förväntas kvarstå på den nivån under hela vintersäsongen. Det omfattar därmed endast bedömningsparametrar som är viktiga för att kompensera för bortfallet av resursen "ligghall".

Parametrar som ska hanteras av den offentliga djurskyddskontrollen och allmänna djuromsorgsmått ingår av denna anledning inte. Avvikelser beträffande denna typ av parametrar som upptäcks vid kontrollen skall dock dokumenteras under *Övrigt* i besöksprotokollet. Angivelse om lämplig åtgärd ska ges.

I fall som omfattas av anmälningsplikten för djurhälsopersonal enligt 28a § i Djurskyddslagen och i enlighet med Jordbruksverkets yttrande i frågan ska även rapportering till Länsstyrelsen ske. Ytterligare information kring djurhälsopersonals anmälningsplikt finns i Jordbruksverkets yttrande 1 mars 2010 (dnr 34-2552/10)

Endast djur som är lämpade att hållas som utegångsdjur utan tillgång till ligghall får hållas i denna driftsform.

1.1 Grundkrav

För att kontrollbesöket i besättningen ska kunna genomföras krävs att följande grundkrav uppfylls:

- Besättningen måste vara godkänd för att delta i kontrollprogrammet
 - Fullständig ansökan med bilagor (djurägarförsäkringen, kartor, intyg avseende djurskydd i besättning från länsstyrelsen och åtgärdsplan för att hålla nötkreaturen fria från lusangrepp under vintersäsongen) skall ha godkänts av Gård och Djurhälsan
 - Anslutningsbesök skall i förekommande fall ha genomförts med godkänt resultat
- Besättningen måste ha anmält till Gård och Djurhälsan att den ämnar hålla djur utomhus under kommande vintersäsong
- Fullständig anmälan med djurägarförsäkringen, kartor, intyg avseende djurskydd i besättning från länsstyrelsen och åtgärdsplan för att hålla nötkreaturen fria från lusangrepp
- Säsongsens avgift för deltagande i kontrollprogrammet ska vara betald
- Djurhållaren måste vara närvarande under hela besöket
- Hela besöket skall utföras i dagsljus och under sådana väderförhållanden att bedömning av alla parametrar är genomförbart
- Djuren måste vara så orädda att djurbedömningar kan genomföras på ett tillfredställande sätt
- Bedömaren måste vara godkänd av Gård och Djurhälsan, vara tränad i att bedöma parametrarna och ha deltagit i minst en årlig kalibreringsbedömning med övriga godkända bedömare

Bedömaren skall vid besöket medföra karta som skickats med djurägarförsäkringen med aktuella skiften väl utmärkta. Bedömaren ska även medföra kamera som används för att dokumentera förhållandena vid kontrollbesöket.

1.2 Anslutningsbesök

För besättningar som inte tidigare varit anslutna till kontrollprogrammet krävs alltid att ett anslutningsbesök genomförs. Anslutningsbesöket syftar till att bedöma om förutsättningarna för djurhållningen är tillräckligt goda för att hålla djuren ute utan tillgång till ligghall vintertid. För besättningar som tidigare varit anslutna till kontrollprogrammet men under föregående säsong blivit godkänd med anmärkning eller ej godkänd kan ett nytt anslutningsbesök krävas. Detta bedöms av Gård och Djurhälsan i varje enskilt fall.

Om det vid anslutningsbesöket bedöms att grundkraven ej uppfylls och besöket därför avbryts, utförs ett nytt besök inom två veckor. Ny avgift för anslutningsbesök kommer då att uttagas. Kostnaden för anslutningsbesök ingår inte i grundavgiften utan debiteras enligt särskild taxa.

1.3 Genomförande av kontrollbesök

Under vintersäsongen görs ett årligt kontrollbesök i samtliga anslutna besättningar. Besöket utförs vanligen under perioden januari till februari men annan tidpunkt kan förekomma grundat på riskbedömning av besökstid (utrymme för oanmälda kontroller enligt kontrollförfordningen EG 2004/882). Vid besöket görs bedömning av samtliga djurgrupper som hålls i utedrift utan tillgång till ligghall.

Vid besöket går bedömaren och djurägaren gemensamt igenom besättningens förutsättningar att uppfylla kraven i kontrollprogrammet med utgångspunkt från kartor, djurägarförsäkringen, intyg och journalföring. Bedömningsgrunderna anges under rubriken **Bedömning på djurgruppsnivå**.

Därefter utförs bedömningar i fält av djur, resurser inklusive anläggning för omhändertagande av djur och fast eller mobil hanteringsanläggning. Vid besöket bör representativa foton av djur och förhållanden på platsen tas som stöd i dokumentationen.

2. Bedömningar och dokumentation av besök

2.1 Bedömningsprotokoll

Varje djurgrupp som hålls i utedrift utan tillgång till ligghall bedöms på ett separat bedömningsprotokoll. Protokollet innehåller grunduppgifter, en djurbaserad och en resurs- och skötselbaserad del. Vid varje parameter finns utrymme för notering av aktuella förhållanden. Uppgifterna från djurgruppens bedömningsprotokoll räknas sedan samman på ett tillhörande resultatprotokoll.

2.2 Resultatprotokoll

Utifrån bedömningsprotokoll sammanställs resultatet för varje grupp i ett resultatprotokoll. De bedömda parametrarna kan få resultaten **Godkänd**, **Godkänd med anmärkning** eller **Ej godkänd** enligt angivna gränsvärden. Eventuella åtgärdskrav förs in under **Åtgärder**, oavsett om de leder till **Godkänd med anmärkning** eller **Ej godkänd**.

Vissa parametrar sambedöms. Dessa parametrar är uppdelade i **Klass 1, 2 och 3**. Efter att respektive parameter har fått sin klassning, räknas resultaten ihop för de parametrar som sambedöms till **Godkänd**, **Godkänd med anmärkning** eller **Ej godkänd** enligt vad som anges vid aktuella parametrar i instruktionen. Detta medför att samma klass inom en parameter kan leda till olika bedömningar när helheten i sambedömningen beaktas.

Det sammanräknade resultatet ger en bedömning av djurgruppen. Djurgruppen kan bli:

Godkänd

Alla parametrar har fått Godkänd och gruppen är godkänd vid kontrolltillfället. Godkänd kontroll kan ändå innebära att råd ges till djurhållaren.

Godkänd med anmärkning

Gruppen är godkänd med anmärkning eller med anmärkningar som leder till uppföljning enligt vad som uppges vid varje parameter i instruktionen. Åtgärder att vidta och vilken typ av uppföljning som krävs dokumenteras i rutan **Åtgärder**. Kräver ej uppföljning genom återbesök.

Ej godkänd

Gruppen kan inte godkännas. Resultatet innebär oftast uppföljning genom återbesök. Vanligen sker detta besök inom en månad, men även kortare intervaller kan förekomma enligt vad som anges vid varje parameter. Åtgärder att vidta och vilken typ av uppföljning som krävs för ett godkännande vid återbesöket dokumenteras i rutan **Åtgärder**.

2.3 Bedömning på besättningsnivå

I samband med besöket ges muntligt besked om det preliminära resultatet samt behov av åtgärder. Efter besöket sammanställs resultatet för besättningen på blanketten "Resultat vid årligt kontrollbesök i kontrollprogrammet Utegångsdjur utan ligghall, nötkreatur". Blanketten arkiveras hos Gård & DjurhälsanSvenska Djurhälsovården och kopior skickas till djurägaren, Jordbruksverket och Länsstyrelsen.

Bedömningen på besättningsnivå grundas på alla bedömningar gjorda på gruppnivå. Om en parameter för en grupp får underkänt räcker det för att hela besättningen ska få **Ej godkänd**.

2.4 Återbesök

Underkännande på någon bedömningspunkt leder till krav på uppföljning, vanligtvis genom återbesök.

Om **en** parameter för **en djurgrupp** får **Ej godkänd** utförs ett återbesök med förnyad kontroll av den specifika parametern i den gruppen.

Om **flera** parametrar i **samma djurgrupp** får **Ej godkänd** utförs återbesök med förnyad kontroll av samtliga parametrar i den gruppen.

Om **flera djurgrupper** får **Ej godkänd** på **någon parameter** utförs återbesök med förnyad kontroll av alla parametrar i samtliga djurgrupper.

Vid anmärkning på specifika djur beträffande hårlöshet, hull eller renhet ska uppföljning på individnivå utföras.

Kostnaden för återbesök ingår inte i grundavgiften utan debiteras enligt särskild taxa.

I besättningar som under säsongen blivit godkänd med anmärkning eller ej godkänd kan ett extra kontrollbesök krävas inför deltagande nästa vintersäsong. Detta prövas i varje enskilt fall.

2.5 Uteslutning

Om besättningen inte kan godkännas vid återbesök utesluts den ur programmet. Djurhållaren meddelas muntligt och skriftligt. Dessutom görs anmälan till berörd Länsstyrelse inför uteslutning ur programmet.

3 Bedömning på djurgruppsnivå

3.1 Allmänt

Bedömning på djurgruppsnivå utförs med hjälp av "Bedömningsprotokoll grupp för kontrollbesök Utegångsdjur utan ligghall, Nötkreatur". Bedömningsprotokollet innehåller grunduppgifter, djurbaserade bedömningar (D1-D3) och resursbaserade bedömningar (R1-R10) samt en ruta för Övrigt. Nedan följer bedömningsgrunder för respektive parameter.

3.2 Grunduppgifter

För varje grupp av djur skall följande grunduppgifter anges:

- **SE-nummer och djurägarnamn**
- **Besöksdatum**
- **Skiftesbeteckning**
Skiftesbeteckning för bedömd djurgrupp ska anges och kunna härledas till karta som skickats med djurägarförsäkran och som ska finnas med vid besöket.
- **Grupp**
Beskrivning av gruppens sammansättning ska minst omfatta antal djur, åldersspann och kön.
- **Väderlek**
Temperatur, nederbörd och andra väderförhållanden vid besökstillfället och närmaste tiden före besöket, kan vara viktiga grunddata för att värdera utfallet av besöket.

3.3 Djurbaserade parametrar (D1- D3)

Djurbaserade mått anses ge en mer direkt bild av djurvälståndet. I stora grupper krävs att ett representativt urval av djur görs. För att få ett så representativt urval som möjligt väljs ett antal undergrupper från olika delar av flocken på omkring 10 djur vardera ut för att få ihop tillräckligt antal djur att bedöma. Om djuren är spridda över ett stort område väljs undergrupper från flera olika platser där hänsyn tas till om man kan förvänta sig att hitta skillnader i bedömningsresultat utifrån var djuren befinner sig. Om djurgruppen innehåller djur i olika ålder (till exempel kalvar och kor) görs urvalet så att det blir en jämn fördelning mellan åldersgrupperna.

Antal djur som ska bedömas:

- I grupper med 1 - 40 djur bedöms minst 90 % av djuren.
- I grupper med 40 - 100 djur bedöms minst 40 djur.
- I grupper med 100 - 300 djur bedöms minst 50 djur.
- I grupper med över 300 djur bedöms minst 60 djur.

Andelen djur med anmärkning beräknas i procent per grupp för varje parameter.

Hårlöshet (D1)

Antalet djur med hårlöshet på ett sammanlagt område större än en handflata räknas. Bedömningen görs på den kroppssida av djuret som exponeras mot bedömare. Den vanligaste orsaken till hårfall är lusangrepp och krav på vad som skall göras för att hålla djuren som ingår kontrollprogrammet fria från lusangrepp under vintersäsongen finns under R8 Avlusningsrutiner.

Båda djuren har hårlösa områden som sammanlagt är större än en handflata och skall räknas in bland hårlösa djur i gruppen. Lusangrepp visar sig ofta som hårlösa partier, till exempel runt svansroten.

Parametern hårlöshet bedöms som:

- Klass 1:** <12% av bedömda djur är hårlösa
Klass 2: ≥12 % - ≤20% av bedömda djur är hårlösa
Klass 3: >20% av bedömda djur är hårlösa

Gruppens resultat blir:

Godkänd: **Klass1.**

Godkänd med anmärkning: Klass 2. Vid lusangrepp krävs kompletterande avlusning av hela djurgruppen med dokumenterat verksamt preparat inom 14 dagar. Journalkopia på utförd behandling skickas inom tre veckor från besöksdatum. Återbesök krävs ej. Övriga fall åtgärdas utifrån aktuell anledning till hårlöshet. Återbesök krävs ej.

Ej godkänd:

Klass 3. Vid lusangrepp krävs kompletterande avlusning av hela djurgruppen med dokumenterat verksamt preparat inom 14 dagar. Återbesök inom en månad krävs för kontroll av djur och behandlingsjournal. Övriga fall åtgärdas utifrån aktuell anledning till hårlösheten och återbesök inom en månad krävs för kontroll av djur och andra åtgärder.

Åtgärder vid Godkänd med anmärkning eller Ej godkänd

Då en intakt hårrem är av stor betydelse för den värmeisolerande förmågan hos djur som vistas ute vintertid utan tillgång till ligghall läggs stor vikt vid bedömningen av denna parameter. I djurägarförsäkringen har djurhållaren förbundit sig att utföra nödvändiga åtgärder för att hålla djuren fria från lusangrepp under vintersäsongen och att tillsammans med veterinär dokumentera dessa åtgärder i en åtgärdsplan. Då den absolut vanligaste anledningen till hårlöshet ändå är lusangrepp, krävs oftast genomgång av avlusningsrutiner och ytterligare avlusning om besättningen inte blir Godkänd i samband med kontrollbesöket. Djur med omfattande hårlöshet som inte bedöms kunna upprätthålla den värmeisolerande förmågan måste tas in och noteras under **Övrigt** på protokollet. I sådana fall krävs återbesök inom en månad för kontroll av att åtgärden är utförd.

Djur som på grund av lusangrepp eller annan anledning har betydande sårigheter i hud måste tas om hand på lämpligt sätt. Detta faller dock under den ordinarie djuromsorgen och ska egentligen inte bedömas i detta kontrollprogram. Om sådana djur upptäcks vid besöket ska de ändå noteras enligt under **Övrigt** tillsammans med anvisning om lämplig åtgärd.

Hull (D2)

Hull bedöms som **Tillräckligt hull** eller **Ej tillräckligt hull**.

Tillräckligt hull: Bättre hull än "ej tillräckligt hull".

Ej tillräckligt hull: Underhull med uttalat konkav ländryggshylla, urskiljbara torn- och sidoutskott över ländryggen, U-formad svansgrop samt framträdande höft- och bärbensknölar.

Djur med underhull som bedöms som Ej tillräckligt hull enligt protokollet

Parametern hull bedöms som:

Klass 1: Samtliga bedömda djur har tillräckligt hull.

Klass 2: Andelen djur med **Ej tillräckligt hull** är ≤ 3 %.

Klass 3: Andelen djur med **Ej tillräckligt hull** är > 3 %.

Gruppens resultat blir:

Godkänd: **Klass 1.**

Godkänd med anmärkning: **Klass 2.** Åtgärder kan vara flytt av djur till grupp med högre fodergiva/djur, lägre konkurrens eller flytt till stall för uppfödning eller vård. Återbesök krävs som regel ej.

Ej godkänd: **Klass 3.** Åtgärder kan vara flytt av djur till grupp med högre fodergiva/djur, lägre konkurrens eller flytt till stall för uppfödning eller vård. Återbesök inom en månad krävs för kontroll av att åtgärd är utförd.

Åtgärder vid Godkänd med anmärkning eller Ej godkänd

Åtgärd och behov av återbesök bedöms i varje enskilt fall.

Rådgivning när det finns djur som bedöms vara i ej tillräckligt hull

Dåligt hull ger sämre förutsättningar för djuret att upprätthålla sin värmeisolerande förmåga. Det är även en indikator på att djuret under tiden före besöket inte har näringsförsörjts på tillfredsställande sätt. Detta kan bero på för dålig fodertillgång, för stor konkurrens om fodret, men även på sjukdom.

Utöver åtgärd för de enskilda djur som har dåligt hull, kan det dåliga hullet vara indikation på att till exempel utfodringsmängd, foderkvalitet, antal utfodringsplatser eller djurgruppering allmänt sett inte fungerar. Genomgång av tänkbara orsaker görs och noteras i protokollet under **Övrigt**.

Renhet (D3)

Renheten på buken är korrelerad till renheten på bakdelen och bedömning av renhet görs därför från hasen och upp över bakdelen till en tänkt linje mellan höft- och sittbensknöl. Om påtaglig avvikelse förekommer i smutsens placering, görs speciell notering om det. Likaså noteras typ av smuts.

Renheten bedöms på den kroppssida av djuret som exponeras mot bedömare enligt följande skala:

Ren: Området är i stort sett helt fria från smuts i form av vidhängande material. Enstaka, små föroreningar med en sammanlagd yta på högst 10 cm i diameter kan godtas. Ytligt sittande lös smuts eller missfärgad päls godtas.

Något smutsig: Högst 2/3 av området får bestå av smuts med vidhängande material och smutsen måste vara av sådan art att den bedöms lätt falla av. Vid stora smutsangrepp måste föroreningarna bedömas sitta ytligt, då angrepp som tränger ända in till huden påverkar både djurvälstånd och värmeisolerande förmåga negativt.

Smutsig: Över 2/3 av området är lätt nedsmutsat med smuts i form av vidhängande material eller mindre områden med kraftig, djupgående nedsmutsning finns.

Renhet. Djuret bedöms som rent.

Renhet. Detta djur bedöms endast ha missfärgning i pälsen utan vidhängande material och bedöms som rent.

Renhet. Mindre än 2/3 av området är nedsmutsat. Djuret bedöms som något smutsigt.

Renhet. Detta djur har ett relativt stort nedsmutsat område. Smutsen bedöms dock vara förhållandevis ytlig och därmed inte ha någon påtagligt negativ inverkan på djurvälstånd och värmeisolerande förmåga. Djuret bedöms som något smutsigt.

Renhet. Detta djur bedöms ha över 2/3 nedsmutsat bedömningsområde. Det bedöms även ha djupgående smuts som tränger ända in till skinnet.

Andelen djur i de olika kategorierna beräknas. Parametern bedöms som:

- Klass 1:** Andelen något nedsmutsade djur är < 37 %.
- Klass 2:** Andelen något nedsmutsade djur är mellan 37 % och 57 % och/eller andelen smutsiga djur är > 12 %.
- Klass 3:** Andelen något nedsmutsade djur är > 57 % och/eller andelen smutsiga djur >12%.

Rådgivning om djurens renhet

Djurens renhet är viktig indikator på flera saker, som var och en har betydelse för bedömningen av om förutsättningarna i den aktuella besättningen är tillräckligt goda för att kompensera att djuren inte har tillgång till ligghall.

Det kan vara en indikator på att djuren inte nyttjar, eller inte har tillgång till, torr och ren liggplats. Olika typer av smuts har betydelse för bedömningen. Missfärgade pälspartier bedöms inte ha någon negativ effekt på djurvälståndet medan smuts i form av vidhängande material ger sämre värmeisolerande förmåga hos djuret.

Anledningen till att djuren inte håller sig rena kan skifta. Därför måste bedömning av åtgärder formos efter vad som i det enskilda fallet bedöms orsaka nedsmutsningen.

Vanliga anledningar till nedsmutsning:

- Utfodringsplats skiftas inte tillräckligt ofta. Detta kan leda till att djuren lägger sig i utdraget eller kvarlämnat foder. Foderspill är ofta gödselbemängt då djuren har stått och gödlat i samband med att de har utfodrats. Det kan även leda till att befintliga liggplatser i närheten både blir kraftigt nedsmutsade och söndertrampade på ett olämpligt sätt.
- Olämplig eller otillräcklig storlek på liggplats. Se vidare under parametern liggplats.

Beroende på förutsättningarna i den enskilda besättningen kan åtgärden till exempel bli att:

- Byta utfodringsplats oftare.
- Övergå från markutfodring till utfodring från t.ex. foderhäckar.
- Erbjuder djuren liggplats i form av halmbädd.
- Om halmbädd redan finns kan det vara aktuellt att strö den rikligare eller anlägga den på större yta.
- Byta skifte till djuren.
- Öka tillgänglig yta för djuren.

3.4 Resurs- och skötselbaserade parametrar (R1 – R10)

Resurs- och skötselbaserade mått speglar risken för nedsatt djurvälstånd, medan djurmåtten mäter den faktiska välfärdsnivån i bedömningsögonblicket.

Liggplats (R1 och R2)

Liggplatsen måste vara tillräckligt torr och ren för att djuren ska hålla sig så torra och rena så att de inte förlorar sin värmeisolerande förmåga. Parametrarna liggplatsens torrhet och liggplatsens renhet sambesöks med djurens renhet.

Liggplatser definieras som de platser där djuren valt att ligga, det vill säga där det finns legor och/eller andra tecken på att djuren utnyttjat liggplatser.

Liggplatsens torrhet (R1)

Liggplatsens torrhet värderas enligt en 3-gradig skala som torr, fuktig eller blöt:

Klass 1: Torr	Klass 2: Fuktig	Klass 3: Blöt
Materialet känns torrt när man kramar i det Ingen fukt syns på kläderna då man ligger på knä	Viss fukt finns i materialet Händerna känns fuktiga men synlig vätska finns ej när man kramar i materialet Fukt syns på kläderna då man ligger på knä	Synligt blött Händerna blir rejält fuktiga och vätska går att klämma ur när man kramar i materialet

Liggplatsens renhet (R2)

Liggplatsens renhet värderas enligt en 3-gradig skala:

Klass 1: Mycket ren	Klass 2: Godtagbart ren	Klass 3: Smutsig
< 10 gödselhögar per 10x10 meter Markbetingelser: Hel grässvål Väl-dränerat underlag Ströbädd Snötäcke	< 50 gödselhögar per 10x10 meter Markbetingelser: Lindrigt till måttligt söndertrampat underlag Sämre dränerat underlag	> 50 gödselhögar per 10x10 meter Markbetingelser: Kraftigt söndertrampat underlag Dåligt dränerat underlag

Naturlig liggplats, täckt av snö.

Halmbädd

Rådgivning för renhet på liggplatser

Beroende på förutsättningarna för erbjuden liggplats måste bedömningen av liggplatsen ta hänsyn till flera faktorer. En halmbädd kan ge ett "falskt rent" intryck om den är nyströdd inför besöket, vilket visar vikten av att även bedöma den djurbaserade parametern renhet.

En annan faktor att ta hänsyn till är var djuren väljer att lägga sig. Vid utfodring på samma ställe en längre tid ökar risken för att djuren väljer att lägga sig i utdragna eller kvarlämnade foderrester. Rådgivning omkring sådan problematik tas även upp under parametern om djurens renhet. Ofta hänger djurens brist på renhet ihop med både förhållandena vid liggplatsen och utfodringsplatsen, varför det är viktigt att se helheten.

Beroende på förutsättningarna i den enskilda besättningen kan åtgärden till exempel bli att:

- Byta utfodringsplats oftare
- Övergå från markutfodring till utfodring från till exempel foderhäckar
- Erbjuder djuren liggplats i form av halmbädd
- Om halmbädd redan finns kan det vara aktuellt att strö den rikligare, anlägga den på större yta eller göra nya halmbäddar
- Byta skifte till djuren

Markbeskaffenhet vid foderplats (R3)

Denna parameter leder inte till återbesök eller underkännande i programmet. Istället handlar det om att ge rådgivning för att förhindra söndertrampade ytor runt ätplatser.

Markens beskaffenhet runt utfodringsplatsen bedöms enligt en 2-gradig skala:

Grad 1 Torr

Grad 2 Marken är upptrampad så att minst klövarna på de vuxna djuren sjunker ned

Resultatet för parametern markbeskaffenhet vid foderplats blir:

Godkänd: Markbeskaffenhet med bedömning grad 1.

Godkänd med anmärkning: Markbeskaffenhet med bedömning grad 2.

Åtgärd vid Godkänd med anmärkning

Om parametern bedöms som **Godkänd med anmärkning** skall rådgivning om vikten av att flytta utfodringsplatsen innan markslitage blivit för stort ske. Andra åtgärder kan vara att byta skifte, att erbjuda fler foderplatser eller att dela gruppen på flera skiften.

Vindskydd (R4)

Vindskyddet skall vara beläget så att djuren får skydd mot förhärskande vindriktning och tillräckligt stort för att alla djur ska kunna få skydd mot vinden samtidigt. Det kan bestå av naturligt vindskydd i form av skog eller kuperad terräng, eller olika uppbyggda vindskydd. Vindskyddet behöver inte nödvändigtvis finnas inne på själva skiftet, utan kan bestå av skogsridåer eller likvärdigt skydd strax utanför skiftet.

Tillgång till vindskydd bedöms för respektive grupp på alla skiften som används under november – mars. Bedömningen görs enligt en 3-gradig skala:

Klass 1: Tillgång till vindskydd i form av tät skog eller väl kuperad terräng inne på själva skiftet.

Klass 2: Tillgång till vindskydd i form av gles skog eller annan typ av naturliga eller uppbyggda vindskydd finns på själva skiftet alternativt finns skogsridåer eller likvärdiga vindskydd mot förhärskande vindriktning precis utanför skiftet.

Klass 3: Vindskydd saknas.

Klass 1: Tät granskog som ger bra vindskydd.

Klass 1: Väl kuperad terräng mot förhärskande vindriktning.

Klass 2: Gles blandskog.

Klass 2: Här finns rejäla skogsriddåer runt om, skiftet är förhållandevis kuperat och viss gles skog finns även inne på skiftet. Detta skifte gränsar till Klass 1.

Om parametern vindskydd hamnar i klass 2 görs en sambedömning med parametrarna hårlöshet, hull, djurens renhet, liggplatsens torrhet och liggplatsens renhet för att bedöma om de sammanvägda förutsättningarna kan anses tillräckligt goda för att hålla djuren utan tillgång till ligghall.

Resultatet för parametern vindskydd blir:

Godkänd:

Klass 1. Parametern blir godkänd oberoende av värden på andra parametrar. alternativt

Klass 2. Minst tre av de sex sambedömda parametrarna (vindskydd, hårlöshet, hull, djurens renhet, liggplatsens torrhet och liggplatsens renhet) måste vara klass 1 och de övriga måste vara klass 2.

Godkänd med anmärkning: **Klass 2.** Om fyra till sex av de sambedömda parametrarna är klass 2 och ingen av parametrarna är klass 3. Kräver åtgärd som förväntas leda till att de sambedömda parametrarna klassas som Godkänd. Återbesök krävs ej.

Ej godkänd:

Klass 3. Kräver återbesök inom två veckor då djuren antingen ska vara flyttade till skifte med tillräckligt vindskydd eller ha fått tillgång till tillräckligt vindskydd på befintligt skifte.

Åtgärder vid Godkänd med anmärkning och Ej godkänd

Vid otillräckligt vindskydd kan det bli aktuellt att flytta djuren till ett skifte med fullgott vindskydd eller att bygga upp ett fullgott vindskydd på befintligt skifte.

Rådgivning för att djuren skall utnyttja lämpliga liggplatser

Djuren ska ges goda möjligheter att utnyttja samtliga resurser under vintern. Särskilt viktigt är detta vid väderleksförhållanden som gör det svårare för djuren att förflytta sig, till exempel vid djupa snötäcken. Driften bör planeras för att underlätta för djuren att komma åt både utfodringsplats och vindskydd, till exempel genom att placera utfodringsplatser nära vindskyddade områden. Djuren bör också kunna förflytta sig på ett enkelt sätt mellan olika resurser. Beroende på väderlek kan det vara nödvändigt att till exempel flytta utfodringsplatser för att undvika upptrampning av förflyttningsvägar eller att hantera snö för att skapa förflyttningsvägar, till exempel genom att köra upp traktorspår. Vid anslutningsbesök och kontrollbesök skall rådgivning om detta alltid ingå.

Hanteringsanläggning (R5)

Hanteringsanläggning skall finnas för samtliga vinterskiften. Mobilt grindsystem är tillräckligt. Hanteringsanläggningar ska visas upp vid anslutnings- och kontrollbesök. Djurhållaren ska kunna redogöra på ett godtagbart sätt för hur djuren kan infångas inom rimlig tid. Vid inspektionen av hanteringsanläggning bedöms även om placering och utformning av denna är godtagbar i förhållande till djurgrupperna.

Resultat för parametern hanteringsanläggning blir:

Godkänd: Kraven bedöms kunna uppfyllas.

Ej godkänd: Kraven bedöms ej kunna uppfyllas.

Åtgärd om Ej godkänd

Fungerande hanteringsanläggning måste ordnas inom en månad. Tydlig fotodokumentation eller kopia på kvitto till inköpt hanteringsanläggning ska skickas till bedömaren inom samma tid.

Anläggning för omhändertagande av djur (R6)

Det skall finnas en närbelägen anläggning för omhändertagande av djur i behov av vård med en plats per 50 djur. En del av platserna skall finnas i ett utrymme som vid behov kan värmas upp. Vid inspektionen av anläggning för omhändertagande av bedöms även om placering och utformning av anläggningen är godtagbar i förhållande till djurgrupperna.

Resultat för parametern anläggning för omhändertagande av djur blir:

Godkänd: Kraven bedöms kunna uppfyllas.

Ej godkänd: Kraven bedöms ej kunna uppfyllas.

Åtgärd vid Ej godkänd

Anläggning enligt ovan måste ordnas. Kräver återbesök inom en månad då en godkänd anläggning ska kunna visas upp.

Djur per hektar november-mars (R7)

Antalet djur summeras och divideras med den sammanlagda ytan av samtliga skiften som under perioden november till och med mars används av djurgruppen i minst en månad. Djur ≥ 2 år räknas som vuxet djur medan djur < 2 år räknas som ungdjur. Bedömning av om arealen verkar rimlig görs via den karta som skickats med djurägarförsäkringen och som ska finnas med vid besöket.

Resultatet för parametern djur per hektar november-mars blir:

Godkänd: Max 5 vuxna djur eller 10 ungdjur per hektar.

Ej godkänd: Högre belägningsgrad per hektar.

Åtgärder vid Ej godkänd

Djurantal måste minskas eller den erbjudna arealen måste ökas så att djurgruppen i fråga klarar Godkänd. Behov av återbesök bedöms i varje enskilt fall, men krävs vanligen inte.

Avlusningsrutiner (R8)

Besättningen ska enligt vad som intygats i djurägarförsäkran vidta åtgärder för att hålla djuren fria från lusangrepp under hela vintersäsongen. Dessa åtgärder skall dokumenteras i en åtgärdsplan som upprättas tillsammans med och undertecknas av veterinär. Åtgärderna skall omfatta förebyggande avlusning med ett dokumenterat verksamt preparat vid strategiska tidpunkter för att förhindra att djuren tappar päls. Åtgärdsplanen bifogas ansökan om anslutning till kontrollprogrammet. Planen skall innehålla namn på preparat som kommer att användas, samt tidpunkt/tidpunkter för avlusningen av samtliga djurgrupper. Vid kontrollbesöket kontrolleras djuren avseende synliga tecken på lusangrepp.

Resultatet för parametern avlusningsrutiner blir:

Godkänd: Kraven uppfylls.

Ej godkänd: Kraven uppfylls ej.

Åtgärd vid Ej godkänd

Vid synliga lusangrepp i form av håravfall krävs åtgärd enligt vad som gäller under parametern håravfall på grund av lusangrepp.

Rådgivning för att hålla djuren fria från lusangrepp under vintersäsongen

Genom att avlusa samtliga djur tidigt under vintersäsongen, i november-december med ett dokumenterat verksamt preparat mot sugande löss och bitande löss brukar djuren klara sig från lusangrepp under hela vintersäsongen. Inköpta djur skall behandlas före införsel i gruppen.

En åtgärdsplan ska innehålla följande uppgifter:

- Produktionsplatsnummer
- Planerade åtgärder för att hålla djuren fria från lusangrepp och bibehålla intakt hårrem: T.ex. att samtliga utgångsdjur avlusas gruppvis vid ett tillfälle under december månad med ett preparat som har effekt mot utvärtes parasiter.
- Att åtgärdsplanen är utformad av djurägare och veterinär i samråd.
- Tidsangivelse för avlusning.
- Undertecknad av djurägaren och veterinären.

Tillvänjning (R9)

I djurägarförsäkran har djurhållaren intygat att endast djur som är tillvanda till denna driftsform i så god tid att de är rustade för utedrift utan tillgång till ligghall vintertid får hållas på detta sätt. Klippta djur eller djur som kommer från varma stallsystem och därmed inte har en tillräcklig pälsjocklek får inte förekomma.

Resultatet för parametern tillvänjning blir:

Godkänd: Alla djur bedöms tillvanda till driftsformen.

Ej godkänd: I gruppen finns djur som inte bedöms tillvanda till driftsformen.

Åtgärd vid Ej godkänd

De djur som inte bedöms tillvanda måste ställas i stall eller med tillgång till stall fram till mars månads utgång. Kräver återbesök inom två veckor då åtgärden ska vara utförd.

Kalvar födda november-februari (R10)

I djurägarförsäkringen intygar djurhållaren att inga planerade betäckningar sker som leder till kalvningar i november-februari. Om någon kalv ändå föds ute under denna period skall den omgående tas omhand och tillsammans med minst sin moder flyttas till fålla med tillgång till ligghall eller till stallbyggnad, där de hålls till och med februari månads utgång eller längre.

Resultatet för parametern kalvar födda november-februari blir:

Godkänd: Inga kalvar födda november-februari innevarande säsong finns i gruppen.

Ej godkänd: Kalvar födda november-februari innevarande säsong finns i gruppen.

Åtgärd vid Ej godkänd

Vid **Ej godkänd** skall kalven omgående tas om hand och tillsammans med minst sin moder flyttas till fålla med tillgång till ligghall eller till stallbyggnad, där de hålls till och med februari månads utgång eller längre. Kräver återbesök med utförd åtgärd inom 2 veckor alternativt att åtgärden utförs under kontrollbesöket. Om kontrollbesöket utförs med mindre än två veckor kvar av februari månad krävs att kalven hålls enligt ovan tills kontrollbesöket är genomfört.

3.5 Sambedömning av parametrarna djurens renhet och liggplatsens torrhet och liggplatsens renhet

Då djurens renhet ofta hänger ihop med liggplatsens torrhet och liggplatsens renhet sambedöms dessa tre parametrar enligt följande:

Godkänd: Högst en av de tre sambedömda parametrarna får vara klass 2 och de övriga två skall vara klass 1.

Godkänd med anmärkning: Minst två av de tre sambedömda parametrarna får vara klass 2 och ingen får vara klass 3. Krav på åtgärd utifrån aktuella förhållanden som förväntas leda till att de sambedömda parametrarna klassas som Godkänd. Återbesök krävs ej.

Ej godkänd: Om en eller flera av de sambedömda parametrarna är klass 3. Krav på åtgärd utifrån aktuella förhållanden som minst förväntas leda till att de sambedömda parametrarna klassas som Godkänd med anmärkning. Kräver återbesök inom en månad då åtgärd ska vara utförd och parametrarna ska klara kravet Godkänd med anmärkning. Grava fall anmäls till Länsstyrelsen.

3.6 Övrigt

Här görs noteringar om iakttagelser som inte tas upp på annan plats i protokollet samt avvikelser från sådana parametrar som ska hanteras av den offentliga djurkontrollen och allmänna djuromsorgsmått. Exempel på detta kan vara djur med tecken på sjukdom.

Djur med diarré. Detta noteras under Övrigt. Åtgärder kan vara extra tillsyn, eller vid behov flytt till sjukstall och veterinärvård om det är indikerat.